

"Tôi xin phép t ch i. Tôi không nh n cái quy n công dân n y.

Đ u gì tôi cũng đã là ng i lãnh đ o mi n Nam, trong khi binh sĩ, nhân viên các c p, ch vì th a l nh c a chúng tôi, mà gi đây v n còn b giam c m trong các tr i c i t o, ch a đ c tr quy n công dân. Ch ng lý gì, tôi là ng i trách nhi m, l i đ c tr quy n công dân tr c..." (L i c u T ng Th ng Tr n Văn H ng tr l i m t cán b CS, khi h đ n nhà đ nh làm l , quay phim "tr quy n công dân cho ông").

Hàng năm, c đ n ngày oan trái 30 - 4, tôi l i bâng khuâng nh đ n các anh hùng li t sĩ đã b mình vì n c. Làm t ng gi thành, thành m t, tu n ti t theo thành, ngày x a có T ng đ c Hoàng Di u (1828 - 1882), T ng đ c Nguy n Tri Ph ng (1800 - 1873)... Ngày nay có Thi u t ng Nguy n Khoa Nam, Thi u t ng Lê Văn H ng, Thi u tá qu n tr ng B ng S n Hoành Lê C ng (1972) và hàng trăm ngàn chi n sĩ vô danh khác, đ t sát đ gi tròn khí ti t, không đ l t vào tay k thù làm nh c. H nêu nh ng g ng hy sinh cao quý, ti t li t, l ch s ghi nh muôn đ i.

Hai m i năm chi n tranh, m t cu c chi n tranh v qu c sáng ng i chính nghĩa quân dân mi n Nam đã hy sinh hàng tri u ng i, ch vì mu n b o v m t lý t ng "Đ c l p, t đ và không mu n đ t n c r i vào tay CS. Nh ng cu i cùng ph i th t b i trong n i u t h n, ng n ngào.

Năm nay, nhân ngày tang tóc đau th ng c a toàn th dân t c Vi t Nam, chúng tôi mu n nh c l i v i th h m i l n lên, v nh ng cái ch t oai hùng. Trong ph m vi bài n y, chúng tôi k l i nh ng ngày sau cùng c a m t chính khách thanh liêm, c ng tr c, su t đ i gi đ c ti t tháo và lòng yêu n c: ng i đó là c Tr n Văn H ng, hai l n làm đô tr ng Sài Gòn, hai l n làm th t ng và Phó T ng Th ng, và cu i cùng là T ng Th ng Vi t Nam C ng Hòa ch đ c 3 ngày. C H ng m t đi không m t l i cáo phó. C m t, nh ng g ng hi sinh và thái đ s ng c a ng i quân t mà c nêu g ng không bao gi m t. Tuy là ng i đ ng h ng, vì nhà tôi ch cách nhà ng i ch ru t c a c Tr n Văn H ng ch ng 300 mét, trên đ ng Văn Thánh (t c Văn Thánh mi u th Đ c Kh ng T và c Phan Thanh Gi n) t i Vĩnh Long. Là th h sau, thu c hàng con cháu, nên tôi không đ c quen bi t v i c . Tháng Hai năm 1975, tôi là thành viên c a m t phái đoàn v n đ ng thành l p Vi n Đ i h c Long H cho 3 t nh Vĩnh Long Ki n Phong và Vĩnh Bình, có đ n t th t c a c đ ng Phan Thanh Gi n Sài Gòn, đ y t ki n và xin c giúp đ Tháng 3 năm 1975, c v i t cách là Phó T ng Th ng, có đ n t i h i tr ng thu c

trng S Phm (cao đng) Vĩnh Long, đ chng ki n l chp nhn thành lp Vi n Đ i H c Long H , do Tng Trng B Qu c Gia Giáo Đ c Ngô Kh c Tnh ký trng c m t c . M c đ u r t nhi u l n gi nhng đ a v cao trong chính trng mi n Nam, nhng c Trn Văn Hng là m t ng i có đ i sng gi n đ , m u m c, thanh liêm không b t c m t ai có th mua chu c đ c. Khi thôi vi c, c Hng sng cu c đ i ch t v t nhng v n gi đ c t cách.

C Trn Văn Hng sinh năm 1904 t i làng Long Châu, nay thu c qu n Châu Thành Vĩnh Long, trong m t gia đình nghèo. Nh h c gi i và đ c s hy sinh c a gia đình, c u h c sinh Trn Văn Hng đ c ra Hà N i h c trng Cao đng S Phm... Sau khi t t nghi p, ông giáo Trn Văn Hng đ c b v d y t i trng Le Myrle de Vilers M Tho, cũng là ngôi trng cũ mà ông đ theo h c m y năm tr c. Th i gian t năm 1943 - 1945, ông Hng là giáo s d y môn văn chng và luân lý t i trng n y. Sau đó ông Hng đ c đ i lên làm Đ c h c tnh Tây Ninh.

Năm 1945, Vi t Minh n i d y c p chính quy n kh p 3 k , nhóm Vi t Minh m i c a Trn Văn Giàu (ch t ch y ban hành chánh Nam b) c c làm ch t ch y ban hành chánh tnh Tây Ninh. Làm vi c v i Vi t Minh đ c m y tháng, th y h không thành th t, và theo con đ ng bá đ o, nên ông Hng t ch c. Tuy v y c v n còn đ ng trong hàng ngũ kháng chi n. Khi th y b m t th t c a Vi t Minh là CS, tìm cách khng b , ám sát th tiêu nhng ng i yêu n c có tinh th n qu c gia, c b v thành. Ban đ u c bán thu c tây cho nhà thu c c a đ c sĩ Trn Kim Quan (Pharmacy Kim Quan) g c đng Lê L i và ch B n Thành bày gi .

Theo tài li u c a tình báo M , ông Hng có hai ng i con: Trn Văn Dinh và Trn Văn Doi (Gi). H i còn theo h c trng "College de Can Th " kháng chi n n i lên, Doi b h c theo kháng chi n. Khi phái đoàn H Chí Minh qua Pháp cùng m t lúc v i h i ngh Fontainebleau tr v t i Vũng Tàu, ông Doi theo xu ng tàu ra B c. T đó hai cha con không bao gi g p nhau n a. Ông Hu nh Văn Lang, c u Tng giám đ c Vi n H i Đoái đ i th i Tng Thng Ngô Đình Di m cho bi t "Ông Trn Văn Dinh (không ph i D i) t i Sài Gòn, bên c nh ông Hng nh m t ng i c v n."

Năm 1964, ông Hng làm Th tng chính ph , tình báo M có đem l i m t h s cho bi t c có ng i con theo CS. C Hng thng th n nhìn nh n và cho bi t t đó cho đ n nay, c không còn liên l c gì v i ng i con đó h t. Khi c tham chính, thì người con l n là Trn Văn Dinh k c n đóng vai ng i c v n thân tín.

Tháng 7 - 1967, ông cùng v i ông Mai Th Truy n, ra ng c ch c Tng Thng ch đ c 10%

---

3 / 12

ngày đ u m t n c, t i ngôi bi t th cũ k n m khu t trong ngō h m ng n đ ng Phan Thanh Gi n, thân nhân s ng trong bi t th này đã đau đ n đ m đ t gi a nhà hai xác ng i cùng nhau tìm cái ch t. H v a chia nhau ng thu c ng đ m qua. Đó là đ i úy Phan H u Ch ng và v là c u trung úy Trn Mai H ng. H đ i v n v n vài i trắng tr i "xin nh lòng tha th c a c H ng và gia đình vì không th s ng khi đ t n c r i vào tay k thù." Đôi v ch ng tr g i g m i ba đ a con trai còn th d i, nh ông bà n i (em r c H ng) đ ng nuôi. Cũng trong ngôi bi t th bao ph m t b u không khí m đ m và im l m đó, n i m t căn phòng khác trên l u, c H ng đóng c a, im l ng, tr m mình trong n i đau kh c a m t ng i đ t ng l nh đ o đ t n c, bây gi đành tâm ch ng ki n gi phút suy vong, c nh nhà tang ch . N i đau kh c a c m c đ nào, ch ng ai trong nhà đ c c hé môi th l .

Nh ng ý đ nh cùng ch ng đi tìm cái ch t c a Mai H ng, không đ c to i nguy n b i l m t ng i cháu đ m Mai H ng đi c p c u. S s ng c a Mai H ng đ đ c các bác sĩ giành gi t i t đ ng t k t c. Nh đó Mai H ng tr thành m t chi c c u đ t i có c h i bi t thêm chút ít v c Trn Văn H ng trong nh ng ngày cu i cùng c a c .

Nhi u l n Mai H ng đ n t i v i ngôi bi t th trên đ th m các con c a Mai H ng, hi n đ ng s ng n ng nh vào ông bà n i. T i đ ch ng ki n c nh s ng đ m b c, n u không mu n nói là thi u th n, t ng qu n c a gia đình c H ng. C H ng luôn luôn s ng l ng l m t mình trong căn phòng nh i trên l u. Căn phòng bày trí th t s s i, ch ng có món đ nào đ c coi là sang tr ng. Ngoài chi c gi ng n m c n m, đ v t còn l i là hai chi c gh bành, m t cái t đ ng qu n áo đã cũ, m t chi c bàn con trên đó c đ m t t ng Ph t Di L c. Căn phòng có m t c a ăn thông ra sân th ng. H u c n, s n s c c là ng i em r c a c mà t i g i theo nh Mai H ng là D ng. Phía đ i l u là các gian nhà tr t nh , n m đ c theo b c t ng phía trong c a khuôn viên bi t th , có l tr c kia là nhà kho, bây gi tr thành n i tá túc qua ngày cho các thân nhân g m các em và cháu c a c , vì ph i g p c nh khó khăn đ i quê, tìm v Sài Gòn n ng nấu trong ngôi bi t th cũ nát mà t ng th ng Thi u đã c p t th i tr c.

Ngôi bi t th n y, tr c khi c p cho c H ng, t ng th ng Thi u đã ch th ph i s a ch a, ch nh trang l i đàng hoàng, nh ng c t ch i v i n l c già r i, không làm vi c gì ích n c l i dân đ c n a, nên không mu n làm hao t n công quỹ. Do đó, đ n khi CS vào, ngôi bi t th trên ch ng ph i là m i ngon cho cán b c a h tranh nhau giành gi t chi m đ o t nh các ngôi bi t th xinh x n khác. T ng bi t th nhi u n i n t n , n n nhà nhi u ch v bung lên, màu vôi tr i qua nhi u năm th ng không đ c trùng tu, s n quét. Hình nh c lúc n y nh m t con chim đ i bàng sa c , gãy cánh mà v n c gi ng đôi cánh mang th ng tích c a mình đ b o b c chim non. T i đ c nghe k l i c m i l n ng i nhà b ng c m lên l u cho c , ph n c m r t đ m b c, lâu lâu m i có chút cá th t, thân nhân mu n nh ng cho c đ b d ng, c h i xem m i ng i trong nhà có đ c ăn nh c v y không. M c đ u ng i nhà th ng tr l i "có" cho c an tâm, nh ng c v n hi u s th t c a ch "có" nên th ng c đ dành l i th c ăn ngon trên mâm, h u đ m xu ng nhà cho con cháu.

Có nhốn ng l n tôi theo Mai Hốn ng đ n thăm ông bà n i các con Mai Hốn ng, lúc tr v , ra t i cánh cốn g, tôi quay đ u nhìn lên sân thốn ng th y c Hốn ng, ng i yên l n g trên đó. Mình c đ tr n, mái tóc b c tr n g, đôi m t nhìn thốn g v phía tr c không h di đ ng... Tôi th y c Hốn ng ng i trên sân thốn ng nh v y nhi u l n, và nhốn ng l n nh v y, trên đốn ng đ p xe v nhà, hình nh già nua, im l n g và cô đ c c a c c l n qu n mãi trong đ u óc tôi.

M t hôm, có l cũng vào đ p g n T t, Mai Hốn ng đ a m t c s m Đ ài Loan và nói v i tôi:

- Bà n i s p nh bi u ch đ m c s m n y đ i bán. Đó là c s m ng i ta t n g cho ông c t lúc ông c sang Đ ài Loan, còn c t gi mãi đ n bây gi . Ông nói ch c không dùng đ n nó, nên sai đ m bán l y ti n đ ong g o cho s p nh .

Mai Hốn ng m gó gi y b c c s m ra, c s m v n v n b n g hai ph n ba bàn tay, n m gi a m y l p gi y gó đ cũ. Nhìn qua, ai cũng bi t c s m đ c gó k l n g, và b l ãng quên trong m t ng n t n ão đó lâu l m r i, nay m i đ c nh l i. Tôi nhìn c s m ng n ng ão. M t nhà giáo thanh b ch, m t ng i i l ãnh đ o qu c gia trong s ch nh c , ch l y đ o đ c b n thân làm tài s n. C đ ãu có nén vàng nào có th đ m bán l y ti n đ ong g o cho đ n cháu, hay giúp đ ng i thân đ ang tá tuc trong nhà, nhốn ng ng i đ ã ít nhi u liên l y vì các ho t đ n g chính tr c a c .

Kho n g h n m t tu n sau, ông n i các cháu, t c em r c Hốn ng, ghé l i nhà Mai Hốn ng và tôi (lúc này Mai Hốn ng và tôi s n g chung v i nhau trong m t căn nhà nh q u n Tân Bình) k cho chúng tôi bi t là ông v a làm theo ý c Hốn ng: đ m m y b đ veste còn t t c a c ra ch tr i bán. Đ an i ng i nhà b t đ au lòng, c Hốn ng bình th n gi i thích:

- T ãy cũng đ ãu có đ p nào m c nó n a, đ m bán đ i ch đ làm chi!

S t i n bán áo trên, ch n g t trong túi đ c bao lâu, vì ngay sau đó bà Út đ i ch mua đ ăn cho s p nh . Gia đ ãnh c Hốn ng đ ch u chung s ph n đ au kh và bi đ t t cùng t t ãnh th n đ n v t ch t khi mi n Nam r i vào tay CS. Có m t s ki n làm tôi ch y n c m t m i khi nh đ n, lòng thêm kính m n và c m ph c c Hốn ng: Tr c khi chính quy n CS cho t ch c cu c b u c qu c h i (b p) đ u tiên, c Hốn ng đ c h thông báo s có m t bu i l đ chính ph tr quy n công dân cho c . Sau đó, đ có bu i l đ c quay phim tuyên truy n, khi m t cán b thay m t chính quy n, đ c "chính sách khoan h n g, r n g l n g" c a nhà n c đ i v i nh n g "thành

ph n" nh c , c đồng d c nói:

- Tôi xin phép t ch i. Tôi không nh n cái quy n công dân này. Dù gì tôi cũng là ng i lãnh đ o mi n Nam, trong khi binh sĩ, nhân viên các c p ch vì th a l nh c a chúng tôi mà gi đây v n còn b giam c m trong các tr i c i t o, ch a đ c tr quy n công dân tr c. Tôi s là ng i sau cùng nh n cái quy n công dân này, sau khi binh sĩ và nhân viên c a chúng tôi đã đ c nh n.

Đ i di n c a chính quy n CS không ng s th x y ra nh v y. T c gi n, h ra l nh cúp máy thu thanh, thu hình. Vài ngày sau c nh n đ c l nh qu n thúc t i gia 3 năm. C H tội ng nói v i ng i nhà:

- B n nó cũng ch ng c n ph i qu n thúc tao. Tao già và đau y u nh v y, có khi nào b c chân ra kh i nhà đâu mà c n ph i qu n thúc!

Vào năm 80 tu i, m i l n theo Mai H tội ng ghé vào thăm ông bà n i c a các cháu, tôi ít th y c H tội ng ra ng i i s n th tội ng nh lúc tr c. Tôi đ c bi t s c kh e c a c sa sút nhi u. M t hôm, em r c H tội ng b o tôi:

- Ông c đ o n y y u quá. Ông l i đ t khoát không mu n vô nhà th tội ng khám b nh hay ch a tr g i c . Ch c C m Anh cũng bi t t i sao r i. D tội ng mu n nh C m Anh có quen ai là bác sĩ tr c 1975, xin h đ n nhà khám b nh giùm cho ông c . N u không thì D tội ng ch ng yên tâm.

Nghe ông D tội ng nói tôi m i nh , cách đó không lâu, c H tội ng b m t x u ph i đ a vô nhà th tội ng c p c u. Lúc t nh đ y, c nh t đ nh đòi ng i nhà ph i đ a c v ngay. C m t m c t ch i, không ch u đ đ i u tr trong b nh vi n đã thu c v tay chính quy n CS.

M c đ u có quen bi t vài bác sĩ, nh ng tôi nghĩ ngay đ n nhà tôi, lúc y còn là m t ng i b n, vì trong hoàn c nh không bi t t ng lai ra sao, nên chúng tôi ch a nghĩ đ n vi c l p gia đình. Tôi nh n l i D tội ng, h a tìm m t bác sĩ c a "ch đ mình" đ nh khám b nh cho c . Khi nghe tôi trình bày, nhà tôi ch ng chút ng n ng i, vui v nh n l i ngay. L n đ u tiên nhà tôi đ n, c b o nhà tôi l i th t g n đ c nh m t vì m t c đã m ;. C H tội ng h i nhà tôi:

- Con đến đây thăm bệnh cho qua, con có sợ hãi làm khó dễ con không?

Nhà tôi trở lại:

- Thưa cô, cháu chắt làm bệnh phẫn và công việc của người thầy thuốc, cháu không ngại

Cô xúc động, ghé người đi gần lại, đưa tay ôm lấy đầu nhà tôi. Nhà tôi tiếp:

- Thưa cô, cháu là bác sĩ trẻ mới ra trường, kinh nghiệm và kiến thức hãy còn ít, thưa bệnh cho cô, nếu có đi đâu gì không biết, cháu sợ vớ được sách lại.

Cô Hồn người vui vẻ, mỉm cười đi kèm bên và nắm lấy tay nhà tôi như đỡ tròn an.

Từ đó nhà tôi lui, tôi với cô thường xuyên đi thăm bệnh. Dù người như việc trẻ bệnh đi với cô chúng có gì quan trọng, cô không quan tâm lắm, mà cô đâu cô luôn luôn là một bệnh nhân gương mẫu, theo đúng những lời dặn của bác sĩ. Đi đâu làm cho cô vui và thoải mái hơn có lẽ là có người đi cô nói chuyện. Do đó, nhà tôi thường ngại lại với cô một hai giờ sau khi khám bệnh. Cô nói thuốc men cô dùng hàng ngày là do bà Tròn Vắn Vắn và bệnh bè Phép gọi với thầy cô. Những thuốc nào không cô dùng, cô đưa cho người em rể cô đem ra chợ trời bán, lấy tiền chia đều cho gia đình con cháu đông người. Một hôm cô kể cho nhà tôi nghe một câu chuyện rất cảm động như sau:

- Con biết không, chú có thấy em đến thăm (còn xin chú với nhà tôi, khi biết thân phận nhà tôi là nhân viên vài tuần) nó đem đến một hộp sữa bò còn tươi chú 5 đồng (lúc mới đi tôi tiền, 500 đồng tiền cũ ăn 1 đồng tiền mới). Chú thường nó có tình, nhưng nghĩ nó phải đi xách lô cốc khò để sinh sống, nên chú không ngại. Nhưng nếu chú không nhận thì "sợ buồn tôi nghĩ", nên chú chắt nhận có 5 đồng, còn hộp sữa thì bỏ nó đem về cho gia đình (lúc ấy sữa rất khó mua). Người mà cô kể là "thầy em" một cách thân mật chính là thuốc học cũ của cô.

Cô Hồn người còn tâm sự với nhà tôi những chuyện lúc cô còn trẻ. Có một thời gian cô cùng với một

ng i con trai (Tr n Văn Doi) theo ho t đ ng cho Vi t Minh ch ng Pháp. Nh ng khi nh n ra b m t th t c a Vi t Minh, c đ t khoát tr v l i trong Nam và m t liên l c v i ng i con trai t lúc y. Ng i con trai n y đã i mi n B c, và ph c v trong quân đ i CS. Sau khi Sài Gòn b chi m, anh có v thăm c v i v là m t bác sĩ VC. Có l s lui t i c a c p v ch ng n y cũng nh m m c đích theo dõi c .

C H ng cũng có m t ng i con khác đang sinh s ng t i California. Anh có m t đ a con b b nh Thalassemia, đ c đ a sang M ch a tr tr c năm 1975. Đã nhi u l n anh mu n b o lãnh c ra n c ngoài, nh ng c nói v i nhà tôi:

- Tr c kia đ i s Martin n n , yêu c u chú đi, chú đã t ch i. Bây gi đ i nào chú l i xin chính quy n CS đ đ c đi.

Nh ng l n đi thăm b nh sau c a nhà tôi, c tâm s nhi u h n v nh ng v bu n trong cu c đ i tham chính c a c . C luôn nh c đ n tên c a nh ng ng i mà c đ c bi t quý m n nh bác sĩ B ch Đình Minh. C ng m ngùi k :

- Bác sĩ Minh là m t ng i mà chú r t quý tr ng. H i tr c chú th y bác sĩ Minh đi khám b nh mà không có đ ng h đeo tay. Chú mua t ng cho bác sĩ Minh m t cái, nh ng đeo đ c vài tu n, bác sĩ Minh đem tr l i chú. Chú th y bác sĩ Minh ph c v trong quân đ i h t lòng t n t y và giàu tinh th n trách nhi m, chú đ ngh lên t ng th ng Thi u t ng th ng "B o qu c huân ch ng" cho bác sĩ Minh. Bác sĩ Minh t ch i không nh n vi n l ông đang làm vi c c ch an toàn, xin dành huy ch ng y cho nh ng ng i x thân chi n đ u, hy sinh x ng máu cho đ t n c. M t l n khác c h i nhà tôi:

- Con có bi t bác sĩ Tr n L Y không?

Nhà tôi th a:

- Bác sĩ Tr n L Y d y con môn N i Khoa t tr ng Y khoa.

C H ng tâm s :

- H i tr c bác sĩ Hoa K sang đây khám b nh cho chú, h đ ngh đ a chú sang Hoa K ch a b nh. Th ng Tr n L Y đi theo chú, xin i con, chú g i bác sĩ Tr n L Y b ng "th ng", vì chú th ng nó nh con chú v y. Khi máy bay ghé Manille, su t m y hôm chú ăn không n i đ ăn c a h , nên bác sĩ Tr n L Y ph i ra ph ki m th c ăn mua v cho chú. G n đây chú nghe có ng i nói bác sĩ Tr n L Y qua đ i bên Pháp vì b nh ung th , có đúng nh v y không?

Nói t i đây, c im l ng h i lâu nh nén s xúc đ ng. M y tu n sau, nhà tôi đ c tin bác sĩ Tr n L Y v n còn kh e m nh bên Pháp và có phòng m ch t , g n v i phòng m ch c a bác sĩ Ph m Tu Chính. Nhà tôi v i vàng ghé i thăm và nói cho c H ng bi t tin th t v bác sĩ Tr n L . Nghe xong, c H ng n m l y tay nhà tôi mà ch ng nói gì. Hai giò ng n c m t t t l n trên má c .

M c d u s c kh e c H ng lúc đó đã sa sút nhi u, đi đ ng khó khăn, d u ch vài b c cũng c n cây g y. Bên c nh gi ng ng có g n m t cái chuông đ i n, trên bàn luôn có m t cái chuông nh đ khi c n ng i nhà, c l c b ng tay. Nhà tôi thán ph c c có trí nh đ c bi t. C có th nh nguyên văn câu nói c a t ng ng i, ngày tháng, gi gi c c a s ki n đã x y ra. C không quên t ng chi ti t nh . Có l n c chia x v i nhà tôi r ng:

- Chú nghĩ ng i làm chính tr ph i có giáo d c và đ o đ c. Khi tham chính t t nhiên chú ch p nh n có phe đ i l p, nh ng d u khác l p tr ng, chú v n luôn luôn tôn tr ng h . Có m t dân bi u tr tên là (xin gi u tên), trong m t bu i h p qu c h i, đã đ ng lên đ p bàn, ch vào m t chú nói nh ng l i vô l (xin không ghi l i câu vô l n y)... Vì dân bi u n y đáng con chú. Chú bu n và ti c cho ng i làm dân bi u mà không bi t đ n ch "l ", không t ra có t cách c a ng i h c th c, ch không bu n v l p tr ng đ i l p c a h .

M t hôm đ n thăm c , nhà tôi th l v i c r ng "s m mu n gì con cũng ph i ra đi". Chuy n ra đi không bi t khi nào m i thành công, nh ng không bao gi con b ý đ nh đó. Ch ng ph i vì mi ng c m mạnh áo, hay s c c kh mà ph i b quê h ng. Nh ng vì cu c s ng lúc nào cũng th y b đe d a, thi u an toàn, ng m t đêm th c d y có th b b t vì b t c m t lý do vi n vòng nào. Nghe nhà tôi nói, c H ng tr m ngâm m t h i lâu mà không nói gì. Mãi m t lúc sau, c th dài chép mi ng:

- Có lẽ chú làm không đúng khi ra lệnh ngăn ngừi ta ra khừi nừc trong nhừng ngày hừn loừn.

Lúc nhà tôi từ giã cừ ra vừ, cừ ôm hôn nhà tôi và nói:

- Chú gừp con muừn quá!

Vào tháng 4 - 1981, tôi đừp xe đừa nhà tôi đi vừt biên lừn thừ 13. Trừc khi đi, nhà tôi có đừn thăm cừ lừn cuừi. Bừt cừ rừt buừn, nhừng cừ giừu kín tình cừm đừ ngừi đi bừt vừng vừu. Mừt tháng sau đó, tôi cũng rừi Viừt Nam đi Mừ theo điừn đoàn từ gia đừnh do anh chừ tôi bừo lừnh. Mừt ngày trừc khi đi, tôi đừp xe trừ lừi đừng Phan Thanh Giừn, đừng mừt mình bên chừc cừng sừt. Giừa mừt niừm vui khi sừp sừa thoát khừi cừnh đừi vô vừng, tằm từi, và mừt nừi buừn khi bừt rừng mình sừ mừt bao nhiêu gừn bó thân thuừc khi lừa khừi nừi đừy. Cừ Hừng vừn là hìnhừnh làm cho lòng tôi se thừt, là mừt cánh sen nừi trên dòng nừc đừng giao đừng cừa tâm hừn tôi.

Đừi đừy là hai mừu chuyừn đừc nhừc lừi nhừ mừt giai thoừi. Hừi tháng 4 năm 1954, khi có sừ vừ lừnh cừa thừ từng Ngô Đừnh Diừm bừ nhiừm cừ Hừng làm đô trừng Sài Gòn - Chừ lừn, thì cừ đi làm viừc hàng ngày bừng chừc xe đừp Alcyon. Khi vô tòa đô chính nhừn viừc, ngừi lừnh gác cừng chừn lừi và không cho cừ vô. Cừ phừi nói thừt "Tôi là Đô Trừng" hừ cũng không tin. Cừ phừi trình sừ vừ lừnh mừi đừc bừ nhiừm, ngừi lừnh mừi hoừng hừn, đừnh chừp tay lừy cừ, nhừng cừ từ từn, anừi mừy câu, rừi đừn xe đừp vô làm viừc. Khi cừ ra Vừng Tàu nghừ đừng bừnh (1964), hàng tháng chính phừ trừ phừ cừp thêm 10.000 đừng, nhừng cừ từ chừi, gừi trừ lừi công quừ, vì cừ nói "không có chuyừn gì cừn phừi xừi."

Nhừc lừi vừ thái đừ cừa cừ Trừn Văn Hừng trong nhừng ngày đen từi cừa đừt nừc chúng tôi thừy có hai sừ kiừn đứg ghi nhừ:

Cuừn hừi ký "Saigon et moi" cừa cừ đừi sừ Pháp từi Viừt Nam, ông Mérillon kừ lừi: "Mừi từi từi 18 - 4 - 1975, đừi sừ Hoa Kừ Martin mừi cho ông (Mérillon) hay rừng Hoa Kừ sừ buừng VN." Đừi sừ Martin nói:

- Từ giừ phút này nừc Pháp sừ đừm nhừn vai trò tái lừp hòa bình cho VN.

Mérillon chuy n i nói n y cho Phó T ng Th ng Tr n Văn H ng. Ông H ng nói:

- Ông Đ i s à! Tui đâu có oán Vi t C ng. Nó mu n đánh, tui đánh t i cùng. Tui không mu n l u vong x ng i. N u tr i h i n c tui, tui xin th i l i và m t theo n c này.

Đ n ngày m t n c, đ i s Martin còn đ n g p c H ng và nói:

- Ngài đi v i tôi sang M Chánh ph M s nu i d ng Ngài su t đ i, tôi nhân danh chánh ph Hoa K đ n m i T ng Th ng ra kh i n c v i b t c ph ng ti n nào mà ngài mu n. Chánh ph chúng tôi cam k t b o đ m cho Ngài m t đ i s ng x ng đáng v i c ng v t ng th ng cho t i ngày T ng Th ng m n ph n.

C Tr n Văn H ng m m c i, tr i (ti ng Pháp):

- Th a ngài đ i s, tôi bi t tình tr ng hi n nay r t là nguy hi m. Đã đ n n i nh v y, M cũng có ph n trách nhi m trong đó. Nay ông Đ i S đ n m i tôi ly h ng, tôi r t c m n ông Đ i s. Nh ng tôi đã suy nghĩ k và quy t đ nh d t khoát i n c tôi. Tôi cũng d bi t r ng CS vào đ c Saigon, thì bao nhiêu đau kh , nh c nh s trút xu ng đ u dân chúng mi n Nam. Tôi là ng i lãnh đ o đ ng hàng đ u c a h , tôi tình nguy n i chia x m t ph n nào ni m đau đ n t i nh c, n i th ng kh c a ng i dân m t n c. Cám n ông Đ i S đã đ n thăm tôi.

T i đây, tôi i nh đ n liêm s và ti t tháo c a m t ng i lãnh đ o Cam B t, m t n c l ng gi ng mà dân ta th ng hay có thái đ coi th ng. Đó là ông hoàng Sirik Matak, Phó Th T ng Cam B t. Cũng tháng 4 đ nh m nh y (1975) khi quân Khmer đ s p tràn ng p Phnom Penh, Đ i S M t i đây là John Gunther Dean đ n m i hoàng thân Sirik Matak l u vong qua M. ông Sirik Matak t ch i và tr i b ng th sau:

"Th a Ngài và b n thân (Excellence et Cher Ami)

Tôi r t thành th t cám n Ngài v cái th và đ ng giúp đ c a Ngài đ a chúng tôi đ n n i t

Tâm ng ni m C Tr n Văn H ng nhân sĩ su t đ i gi ti t tháo

Tác Giả: H a Hoàn

Thứ Tư, 13 Tháng 10 Năm 2010 06:11

---

do, nh ng tôi không th ra đi m t cách hèn nhất nh th .

V ph n Ngài và qu c gia to l n c a Ngài, tôi không bao gi ng r ng Ngài s b r i m t dân t c đấch n t đ . Quý Ngài đã t ch i b o v chúng tôi, chúng tôi không làm sao đ c. Ngài ra đi và tôi chúc cho Ngài và qu c gia c a Ngài tìm đ c h nh phúc đ i b u tr i c a quý ngài.

N u tôi ch t ở đây trong n c tôi mà tôi yêu, thì thôi m c, b i vì t t c chúng ta đã đ c sanh ra đ r i m t ngày nào đó thì ch t. Tôi ch có làm m t l i l m là đ a ? n i Ngài và tin n i nh ng ng i Hoa K

Xin Ngài và b n thân, nh n n i đây nh ng c m tình trung th c và thân ái c a tôi.

Sirik Matak,

Theo l i ng i đ ch, th này sau m y năm, có l n đ c đ c trong m t phiên h p Qu c h i Hoa K , và đ c l u gi trong văn kh Qu c H (Trích bài vi t c a BS Nguy n L u Viên, t p san Y T s III, tháng 3 năm 1998).

H a Hoàn